

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажылчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

1953
июнь
19
ПЯТНИЦА
№ 117 (2802)
ӨРТӨЗ 20 КОП.

Ленинградта Горькийниң черлеринде (1 арын).
Областың бот-тывынгыр уран-чүүл көрүлдөзинге (1 арын).
Күүседениң хыналдазын күштелдирер—Кызыл хоорайның партия активиниң хуралындан (2 арын).
С. Сдобнов.—Колхозчу социалист

тиг өңчү—колхозтарның нийити ажил-агыйынын үлдөзүн (2 арын).
В. Соколов.—Тудуг планын күүседирине чүү чүве шактыктап турарыл (3 арын).
Х. Тембирель.—Ажылдын темпин мурнакчыларның денелинге чедирер (3 арын).
Культура-чырыдышкын черле-

риниң ажылын экижидер—Редакцияга чагааларны допчулалы (3 арын).
Ю. Бочкарев.—Дарлаткан улустарның национал хосталга дээш демисели (3—4 арыннарда).
Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлениниң сессиязынын ажытынганы (4 арын).
Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Пропагандист кадрларны белеткээрин партия организацияларының кичээнгейиниң төвүнчө

Амгы үеде бистин область партия чырыдышкынын четкизинде өөредилге чылы доостур турар. Би-Хем, Чөөн-Хемчик, Чаа-Хөл болгаш өске-даа районнарда эрткелден түннел кичээлдер болза, эрткен чылдар-биле денээрге бо өөредилге чылында пропаганда ажылынын чамдык экижидилгези чедип алдынган дээрзин көргүскен.

Амгы курстар эрттер. Оларга политшколаларның, бөлгүмнерниң пропагандаистери, партиянын кежээки школаларының башкылары, пропагандаистерниң үргүлчү ажылдаар семинарларының удурткучулары—шупту 210 кижилер эрттер.

СЭКП-ниң XIX съездинин материалдарын, партия төөгүзүн, диалектикти болгаш төөгү материалдарын, В. И. Ленин биле И. В. Сталинниң биографияларын өөренири партия организацияларында калбарган. Бистин область партия чырыдышкынын системасында 10000 ажыг кижилер марксизм-ленинизм теориянын өөренип турар. Областың партия организациясы сөөлгү 2—3 чылдарның дургузунда 500 ажыг пропагандаистерни чыгы курстар дамчыштыр белеткеп үндүрген. Партия чырыдышкынын системасында ажылдап турар пропагандаистерни теоретикти белеткеп белгаш кичээлдерни чорударына мергежилди дыка белгеш.

Ол курстар болза, марксизм-ленинизмниң теориясын, совет тургузунун үндөзүн болур Коммунистг партиянын политиказын ханы өөренип алып талазы-биле пропагандаистерге шынгы дузаны бээр, политшколаларның, бөлгүмнерниң болгаш семинарларның практиктик ажылынын айтырылганын талазы-биле пропагандаистерни сургаар. Курстар өөредилгелер болза, областың ажил-агый болгаш культуру тургузуушкунунун талазы-биле черерин партия организацияларынын ээлчеглиг сорулгаларын пропагандаистерге таныштырар. Теориянын болгаш практиканың боттугу чугула айтырылганын курстарга ханызы-биле өөренир чорук школаларынын болгаш бөлгүмнерниң ажылын элээр экижидер талазы-биле пропагандаистерге дузаалаар, коммунизм тургузуушкунунун бо үедеги чадазында партиянын чугула сорулгалары-биле идеология ажылын тудуш харылзаштырып чорударына улуг илди болуру чигзинг чок.

Коммунисттерниң политикти денели үргүлчү бедип, партияны массаларың калбак кезээниң марксизм-ленинизм теориянын болгаш партиянын хей талалыг политикти байлак дуржулгазын ханы шингээдип алырынче чүткүлү күштелген. Бистин пропагандаист кадрларыныска негелде үзүктөл чока өзүп турар. Пропагандаист кижилер болуун теориялык өздөлдөзүн талазы-биле чангыс черге ызырып туруп албай, а бодунун политикти нийити билини калбартыр, марксизм-ленинизмниң талазы-биле бодун үргүлчү байылар ужурулуг. Марксизм-ленинизмниң ханы эртем билигери-биле дынакчыларны чөсөргөзүр, коммунизм тургузуушкунунун практиктик сорулгалары-биле револютуг теориянын тудуш харылзаанын көргүзери, өөренип турар материалдарны дынакчыларга чогадыкчы, солун, билдингир байдалдыг тайыбырларч пропагандаист негетинер.

Бо ажылга эрткен чылдарда болуп тургулаан четпестерни болгаш частырылганы бо чылын болдурбас ужурулуг. Партиянын Тес-Хем, Эрзин, Барыны-Хемчик, Бай-Тайга болгаш Сүт-Хөл райкомнары чайгы курстарның дынакчыларын шын шилип чорударын хандырбаанар. Ол райкомнардаан курска чороан чамдык пропагандаистер билин чавыс болган ужурунда ажылдавайн барганар. Ол районнарның кежээки партия школаларынын башкылары, пропагандаистерниң доктаамал семинарларының удурткучулары эрткен чылын болган курстарга өөренимз.

Партия райкомнарынын сорулгалары болза, пропагандаист кадрлар-биле ажылды улам экижидери, оларның теоретикти белеткели болгаш методикти мергежилни үргүлчү сайырадыры, пропагандаистерниң хүндүлүг болгаш чаагай ажылында дузалажыры болур. Ындыг турбуже, партиянын чамдык организациялары пропагандаистер-биле ажылга кичээпгэй салбайн турар. Чамдык политшколалар болгаш бөлгүмнер мергежилдиг пропагандаистер-биле ам-даа хандыргымаан. Пропагандаист кадрлар шилиринге чогуур кичээпгэй салбайн турар. Партиянын Барыны-Хемчик, Бай-Тайга, Сүт-Хөл райкомнары дыка кошкак белеткелиг кижилерге бөлгүмнерни удуртуруп дагып тургулаан. Пропагандаистерниң семинарлары доктаамал эвес ажылдап келген. Ынчангаш пропагандаистерниң ажылында улуг четпестер уламчылап турар.

Курстарга пропагандаистерни семинар кичээлери болза, өөренип турар материалдарны дынакчыларын эки шингээдип алырына улуг илдингир бээр. Семинарлыг кичээл бөрүзүн чорудар мурнунда дынакчылар программда айткан материалдарны бот-кичээлдер-биле эки өөренип алып ужурулуг.

Область Советиниң ийиги сессиязы

Ажылчы чоннар депутаттарының Тыва область Советиниң ээлчеглиг ийиги сессиязы дүүн, июнь 18-те, кежээкиниң 6 шакта Кызылдын Сталин аттыг культура бажынынга ажытынган.

Сессияны облүүскомнун даргазы депутат А. Чимба ажыткан. Сессиянын даргазына депутат О. Алдыноолду, секретарына депутат Э. Иванованы сонгаан.

Сессияга чугаалажыры-биле облүүскомнун саналын өзүгаар даразында айтырылганы бадылаан:

1. 1953—1954 өөредилге чылынга область школаларынын белеткелини дугайы. Илеткелчи—облово эр-

Ленинградта Горькийниң черлеринде

ЛЕНИНГРАД. Чүс-чүс экскурсантлар—Ийиги беш чыл аттыг заводтун анык стахановчулары, университеттиң болгаш библиотека институтунун студентилери июнь 14-те Ленинградта Горькийниң черлеринге чороанар.

«Бора өнүгү, гранит-биле кайтпап каан бажының ханазында быжылап кылган тураскаалдыг самбырада мындыг бижик бар: «Бо бажында 1914 чылдан 1921 чылга чедир Алексей Максимович Горькийниң чурттап турган». Максим Горькийниң проспектинге чергелештир кылдынган Ленин аттыг паркты экскурсантлар база улуг сонургалдык-биле көргөнөр. Ол паркта 1917 чылдын апрельде сөстүн улуг орус чурукчузу «Эртем болгаш демократия» деп темалыг илеткелди кылган.

решкан. Шаанда чайлаг турган чер болур. Мустомьяки ам Горьковский деп адатынган. Улуг чогаалчының чурттап болгаш ажылдап турган бажының ханазында тураскаалдыг самбыраны аскан.

Көдээ чонга шудуг мапериалдары

РИГА. Латвия ССР-ниң колхозтарында шудуг материалдарына чагылар көвүдөп турар. Колхозчулар дыка хей саныг цементини, шиферлерни, чугайны ап турар. Хереглекчилер кооперациязынын магазиннери беш айларның дургузунда он-он миллион рубльдин яныз-бүрү материалдарын саткан.

Бурят-Моол АССР-ниң мурнакчы көдээ Совети

ТВОРОГОВ. (Бурят-Моол АССР-де). Бурят-Моол АССР-ниң чер-чер Советтериниң социалистг чарыжына Кабанск аймактын Творогово көдээ Совети бири-бири черин алган. Көдээ Совет массага дайнымаан, доктаамал комиссияларын ажылын экижиптишаан тургаш, көдээ ажил-агыйның көдүрүшкүнүн хандырып шыдаан. Карл Маркс аттыг, Ленин аттыг көдээ ажил-агый артельдери мал кыштагы-биле ажил-агыйның эртертирген болгаш нийтинич мал ажылынын хөгжүлдөзүнүн чыл планын хуусаа бетинде күүсеткен. Мал ажылынын тудуглары калбарып турар.

Областың бот-тывынгыр уран-чүүл көрүлдөзинге

Июнь 14-те Кызыл хоорайны Гастелло аттыг паркыга эгелдөө, бот-тывынгыр уран талантыларны өстүрүп сайырадырынын область көрүлдөзи бодунун ажылын 2—3 хүннерин дургузунда чедиишкенин үргүлчүлөп келген.

Көдээ чонга шудуг мапериалдары

Июнь 14-те Кызыл хоорайны Гастелло аттыг паркыга эгелдөө, бот-тывынгыр уран талантыларны өстүрүп сайырадырынын область көрүлдөзи бодунун ажылын 2—3 хүннерин дургузунда чедиишкенин үргүлчүлөп келген.

Бурят-Моол АССР-ниң мурнакчы көдээ Совети

ТВОРОГОВ. (Бурят-Моол АССР-де). Бурят-Моол АССР-ниң чер-чер Советтериниң социалистг чарыжына Кабанск аймактын Творогово көдээ Совети бири-бири черин алган. Көдээ Совет массага дайнымаан, доктаамал комиссияларын ажылын экижиптишаан тургаш, көдээ ажил-агыйның көдүрүшкүнүн хандырып шыдаан. Карл Маркс аттыг, Ленин аттыг көдээ ажил-агый артельдери мал кыштагы-биле ажил-агыйның эртертирген болгаш нийтинич мал ажылынын хөгжүлдөзүнүн чыл планын хуусаа бетинде күүсеткен. Мал ажылынын тудуглары калбарып турар.

Областың бот-тывынгыр уран-чүүл көрүлдөзинге

лар-дыр. Олар тыванын улустун ыры «Самагалдайны» тыва дылга кайгамчык эки күүсеткен-биле ындыг улуг сонургалды болдурганнар.

Областың бот-тывынгыр уран-чүүл көрүлдөзиниң баштайгы хүнүнде Кызыл хоорайны катышкан нийти ырының Ногаан театрга көргүзүү.

Областың колхозтарында чайгы кур чер андарыгазының чоруп турарының медээзи

Районнар	Күүсеткен зуузу
1. Тес-Хем	113,3
2. Каа-Хем	108,1
3. Чөөн-Хемчик	102,5
4. Сүт-Хөл	90,1
5. Улуг-Хем	89,8
6. Би-Хем	86,4
7. Танды	67,0
8. Барыны-Хемчик	65,1
9. Чаа-Хөл	51,1
10. Эрзин	40,0
11. Кайыг	33,3
12. Бай-Тайга	10,5

Келер чылдың тарылгазына

СУГ-АКСЫ. (Телефон-биле). Чайгы чер андарылгазын чогуур өйүңде эки шынарлыг чорудар чорук элек-илдик дүжүт өстүрүп алырынга кол айттыгыңды бирээси. Бо чугула ажил Сүт-Хөл районунда колхозтарында багай эвес боттанып турар.

Сталин аттыг колхоз чайгы кур чер андарынын планын 103 хуу күүсеткен. Сүт-Хөл МТС-тин ол колхозта трактористери (бригадир эш Калчан-оол) боттарынын мурнунда салдынган сорулганы шевергин боттандырып шыдааннар. Киров аттыг колхозта эш Чадамбанын трактор бригадасы база-ла эки ажылдаан, чер андарынын планын 107 хуу күүсеткен.

Тарааның чайгы ажаалдазы

ЧАА-ХӨЛ. (Телефон-биле). «Победа» колхозтун шөлдөринде тараа чаагай үнүп турар. Чайгы ажаалдада (суггарылгада) хову бригаданың эш Тарбакка удурткан 12 кижилег тускай бөлүктү онаап тургускан. Терезин бугазында ол суггарыкчылар июнунун ийиги недөлдөзүндө 47 гектарның тараазын суггарганнар.

ТЭЭЛИ. (Телефон-биле). Бай-Тайга районда «Победа» колхозтун тараазыны 67 хардыг коммунист Туң бодунда быжылтатынган 25 гектар кызылтайынын баштайгы суггарылгазын шагда-ла дооскан, ам ийиги ээлчегини суггарылдазын чорудуп турар.

Колхоз бо чылын тараа культураларын 710 гектарга чоруткан, чакык күш-ажыл багай эвес болганын амгы үнүш херечилеп турар. Суггарылгада шупту 15 колхозчулар бар, олар 289 гектарны суггарганнар.

Мал ажылынга хайгаара

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Чаа-Хөл районда «Победа» колхоз хоюнун чакык кыргылдазын организастиг эрттирип, күрүңгө дүк дугаарынын планын өске колхозтардан мурнап күүсеткен. Амгы үеде колхозтун 3500 ажыг шээр малы Бестиг-Кара, Ортаа-Хем, Кара-Турт чайлагларында таарымчалыг одарлатканын.

Колхозтун хоюн чайлагладыр мурнунда бир катап, чайгы одарда шилчез соонда база катап чүп эмнээр.

Үндүрүг инспекторларының семинары

Областың сан килдизни районнарның сан килдизиниң үндүрүг талазы-биле улуг инспекторларынын беш хонук хуусаалыг семинарын чоокта чаа организастиг эрттирген. Ук семинарның киржикчилери үндүрүг талазы-биле инспекторларның моон сонгаары практиктик ажылында дыка дузалыг чүүлдери өөренип эрткенер.

Чуруу С. Феоктистовтуу.

Күүселденин хыналдазын күштелдирер

Кызыл хоорайнын партия активинин хуралындан

Июнь 15-те Кызыл хоорайнын партия организациязынын активинин хуралы болуп эрткен. Хурал болза, СЭКП обкомунун V пленумунун түнөөдөрүн дугайын чугаалашкан. Аяа ук айтырганы талазы-биле илеткелди СЭКП обкомунун секретары эш А. Анкудинов кылган.

«Областын партия организациязында күүселденин хыналдазын байдалын дугайын» пленумун чугаалашканын партия активинге илеткелчи дынаткан. Кадрларын шын шилп алары болгаш күүселденин хыналдазы — организация ажалда кол чүүл болуп турарынын улуг ужуур-дузазын ол онзалап чугаалаан. СЭКП-нин область, хоорай болгаш районнар организациялары партиянын XIX съездинин сонда партия-организация ажалдарын, партиянын болгаш чазактын директиваларын база боттарынын шийтпирлеринин күүселденин организациялар, контролдар ажалды элзэн экижидип турарын обкомун V пленуму демделгенин илеткелчи активге таныштырган.

Оон ынай күүселденин хыналдазын организациялар талазы-биле областын партия организациязынын ажалында четпестерни пленум илеткелчээр дээрин илеткелчи тодаргай анализтеп чугаалаан. Ылангыя СЭКП обкомунун бюрозу, секретарьлары болгаш килдистеринин эргелекчилери база област организацияларнын чамдык удуртук ажалдакчылары хей яныз үнүп турган шийтпирлерин, директиваларын, дужааларын күүселденин дугайында эвээш сагыш салып турар фактылар бар. Областын ажалы-агы, культура хөгжүдизинин адырларын удуртуп турар чамдык эштер боттарынын ажалында ботшүгүмчүлөчү эвес болуп, четпестерин үр үе иштинде узуткап ап шыдавайн турарлар. Илеткелчи моон чизжәне област кыдык камгалал килдизинин эргелекчиси Сушков, септелде-механик заводунун директору Асадуллин, обкомупром килдизинин эргелекчиси Екимов, област авто-транспорт эргелекчиси начальниги Пономоренко оларын белгаш оон-даа өске чамдык эштерин хамаарыштырып чугаалаан.

Колхозтарнын тудуг ажалын экижидеринге уланган шийтпирлер дыка хей, а ынаарга областын колхозчуларын хей кезин өглерде чурттагышаан турда, колхозтарнын чуртталга бажынарнын тудуунун чоруп турар темпизин ам-даа оожум.

Актив хуралы СЭКП обкомунун V пленумунун шийтпирлер таныштышаан, хоорай организацияларында күүселденин хыналдазын байдалын ханызы-биле чугаалажып көргөн.

«Тыва тудуг» трестинин ажалынын дугайында СЭКП обкомунун, хоорай-даа каш удаа шийтпирлер удуртуп келген. Ынчалза-даа, трестинин ажалы ам-даа экижизин, тудуг ажалынын шынары куду, темпизин оожум болбушаан турар. Область-потребсоюзтун, АТК-нын болгаш туубу, ыяш заводтарнын, аш-чем комбинатынын ажалына хамаарышкан шийтпирлеринин күүселденин эчизинге чедип шыдаваан, харын байдал дорайтап турар фактылар бар. Партия хоорайнын бюрозу Кызылдын № 2 ортумак школазынын партия организациязынын ажалынын дугайын чугаалашкан, четпестерин узуткарыпчеге уланган эки шийтпирин удурткан, а оон күүселденин организациязынын хуралы март айда СЭКП хоорайнын VII пленумунун партия кижигүнчүгө кандидаттар-биле ажалдын дугайында доктаалын чугаалашкан. Хуралдын шийтпиринде «доктаалды

ажылга удуртулга болдуруп күлзеп алыр» деп бижээн, оон ынай кандыг-даа тодаргай сорулга айтыпкан болган. Партия хоорайнын ол шик-чак өске-даа үндүрүп турган шийтпирлерин организациянын бодунун амыдыралы-биле холбаштырбайн, коллективтин ажалында четпестерини шынгын илеретпей турган.

Партия хоорайнын секретарьлары, килдистеринин эргелекчилери күүселденин хыналдазында ыныл четпестер-биле аяа-ла эптежит олурганнар. Олар боттары эге организациялар хуралдарынын протоколдары-биле эки танышпайн, оларын күлзеп алган шийтпирлеринин частырыгыларын ийикте, тодаргай эвес чүүлдерин эдеринге кичээнгей салбай келгенер. Обкомунун партия организациязынын (секретары эш Михайлов) хуралдарынын протоколдары чартык чыл дургузунда хооракка кирбээн. Хоорайнын ажалдакчылары ону безин эскербээн. Шийтпирлерин дугайында айтыргалар эге организациялар хуралдарына чугаалажып көрдүмөйн турар. Кызыл районун колхозтарына хоорай организацияларынын шеф дузалашчызы чорувайн турар.

Бодунун шийтпирлеринин күүселденин дээр харысалгалык болурун хоорай Советинин күүсөмундан партия хооракка болгаш обкомунун-даа негевейн турар. Хоораккун хоорай чагайжыдылганын экижидер дугайында хуралдарын хей эрттирип, каш-даа шийтпирлерин үндүрүп турган, а херек кырында ажал четпестерини организациянын келген. Чер-чер Советтеринин сөөлгү болган согудаларынын үезинде сонгучуларын яныз-бүрү чагыгыларын хоораккун күлзөп алган, ук чагыгыларын амыдыралга боттандырып хоораккунун даргазы эш Долгих четпестерини организациястайп турар.

Илеткелчи болгаш актив хуралынын санал берген кижикчилери болза, СЭКП хоорайнын, партия эге организацияларынын, хоораккунун күүселденин хыналдазын организациястайп талазы-биле ажалында өске-даа четпестерин илереткен.

«Тыва тудуг» трестинин партия организациязынын секретары эш Харламов санал берген, организациянын ажалында четпестерини минтип чугаалаан.—Партия хоораккунун трестинин ажалын хей удаа хынал, четпестерин илеретип, шийтпирлерин үндүрүп келген, а ынчалза-даа кижилер-биле, кадрлар-биле ажал дугайында боттук дуза көргүздөөн — деп ол шүгүмчүлзөн.

«Тыва алдын» трестинде партия организациязынын секретары эш Голышевтин чугаалааны болза:—партия хоораккунун ажал-агынын удурткучуларын харысалгазын бедиппейн турар. Ажитколлективтер ажалына хоораккунун удуртулгазын сөөлгү үеде кошкы берген. Чурттагы чон ортузунда лекция пропагандазы, беседалар чорувайн турар апарган. Ол болза, күүселденин хыналдазынын доктаамал эвес чоруп турарынын херечизи болур.

Автобазы конторазынын партия организациязынын секретары эш Степанчук санал берген:—Кадрларын политиктик өөредилгенинде четпестер бар. Ол дугайында шийтпирлерин күүселденин партия хоораккуну бо чылын база-ла четпестер организациястаан. Бистин коллективке политиктик өөредилге барык-ла соксаан турган. Оон ынай ажал-агынын органианын удурткучуларын ажалына партияны контрол дыка кошкак тургустунган. Хоораккун хостук ажалында улуг четпестер бар. Улетүрүп бодурулгелеринин чаа кылыгыларын сайзырадыр хемчеглер чорутумайн турар—деп ол шүгүмчүлзөн.

Оон ынай хоораккунун даргазы эш Долгих, партия хоораккунун ажалдакчызы эш Ломакин, СЭКП хоораккунун секретары эш Степанов, област культур-чырыдышкын килдизинин партия организациязынын секретары эш Шингийн олар актив хуралына санал бергилзэн.

Чугаалашкан айтырганын талазы-биле шийтпирин актив хуралы күлзөп алган.

ВЛКСМ райкомдарынын ийи дугаар секретарьларынын семинары

Комсомол райкомдарынын ийи дугаар секретарьларынын семинары Кызылда ажалдап эгелзэн. Семинарнын кижикчилери И. В. Сталиннын «ССР-де социализминин экономиктиг проблемалары» деп ажалынын талазы-биле лекцияларын, л ышкыш «Коммунист партия — совет нийтиледийн организациякчы болгаш башкарыкчы күжү», «ССР-нин

улустарынын найыралы—совет тургузгунун улуг чаалап алышканын болгаш оон-даа өске лекцияларын дындаарлар. Оон ынай комсомол болгаш пионер ажалдарынын айтыргылары-биле холбашкан лекциялар болгаш семинар өөредилгелер база болур. Семинар 16 хүн үргүлчүлээр.

Колхозчу социалистиг өнчү — колхозтарнын нийти ажал-агынын үндезини

Колхозчу өнчү—бистин чурттувуста туруп турар бодурулгенин чепсек-херекселдеринде социалистиг өнчүнүн ийи формаларынын бирээзи болур. Ол болза, үрмек, чангыс-чангыс тараачын ажал-агыларын улуг, коллективтиг ажал-агылар кылдыр катыштырганынын болгаш көдзөгө кулак эзууну узуткаанынын түнөөлинде тыылган. Колхозчу тургузгунун тиилелгези көдзөгө колхозчу нийти өнчүнү тургузарына чедирген.

Күрүненин нийти улустун өнчүзүндөн колхоз-кооперативчи өнчүнү ылгалы болза, ол бөлүктүн өнчүзү, тодаргайлаарга ажалчы чоннарнын аныгы-аныгы коллективтеринин — колхозтарнын, кооператив катыжышкыннарын өнчүзү болур. Ажалчы чоннарнын аныгы-аныгы коллективтеринин холдарында туруп турар колхозчу өнчү болза, кижик кижини мөлчүрү чорукту чок болдуруп турар, чүге дизе, коллективтиг көдзө ажал-агы бүдүрүлгелеринде бүдүрүлгенин чепсек-херекселдеринин хуу өнчүзү болуп турар аныгы чок болгаш бүдүрүлгенин ол чепсек-херекселдеринден казытырган аныгы чок.

Социалистиг бүдүрүлгелер ышкыш колхозтарнын ылгалы болза, олар боттарынын ажалына социалистиг өнчүнүн ийи хевиринге үндезлетингенинде болур. Колхоз болза, аяа бир бүдүрүлгө эвес: ол дээрге, машина-трактор станцияларында турар бүтү улустун өнчүзү болур бүдүрүлгенин кол чепселдеринин дузазы-биле күрүнөгө хамааржып турар чеге, ынчалза-даа кезээ мөңгөдө ажалгаары-биле колхозтарга шилчидип берген чеге ажалдап турар. Мынчангаш колхоз бодунун хөгжүдизинин күш-ажылын ажалгап турар болгаш оларнын аразына орулгаларын күш-хүннери-биле хуваап турар, чыл бүрүдө казан эгитинин турар болгаш бүдүрүлгеге кирип турар боду үрзенинги болур.

Колхоз-кооперативтин өнчүзү — ол болза колхоз болгаш кооператив организацияларында бар турар нийтин тудугтары, бүдүрүлгелер, мал болгаш продукция бодуруп турар үрмек чепселдер болур. Колхозчу өнчүнүн чугула, кол кезээ колхоз бүдүрүлгенин продукциязы болур. Чыл бүрүдө катат тургустунуп, эде улетинин турар колхозчу продукциянын үнези колхозтарнын кол бүдүрүлгө фондурларында дыка ажалып турар.

Колхоз бүдүрүлгенин шийтпирлиг роль бүдүрүлгенин күрүнө чепсек-херекселдеринге хамааржыр. Көдзө ажал-агы бүдүрүлгенин кол чепсектери социалистиг күрүненин холунда бактаап турары болза, колхоз бүдүрүлгенин өзүлденин бедик темпирин хандыраарын кол аргазы болур. Мынчангаш социалистиг көдзө ажал-агынын бүдүрүкчү күштеринин күчүлүг хөгжүлдө болгаш СССР-де колхозчу тургузгуну быжыгылаар көдзө ажал-агынын бүдүрүлгө фондурларына күрүнө өнчүзүнүн ролон күштелдирери-биле үзүлбөс харылзаалык. Совет чазактын болгаш Коммунист партиянын сагыш салышкыннын ачызында МТС-теринин бүдүрүлгө фондурлары дайын сөөлүдөгү үеде дыка өскөн. МТС-терин болгаш совхозтарнын трактор паркынын нийти күчүзү дайын мурунда денелге бодаарга 59 хуу, комбайннарныкы — 51 хуу улгаткан. Бирги чергенин техниказы-биле чепселгенгэн машина-трактор станциялары ам колхозтарга чер ажалынын талазы-биле бүтү-ле эч чугула ажалдарын күлзөп турар. Социалистиг улуттун күчүлүг көдүрүлүшкүнүгө үндезилзеш, күрүнө өнчүзүнүн ролу колхоз бүдүрүлгенин моон сонгаар-даа чайгылыш чокка өзөр.

Кандыг-даа нийтилед тургузуунун хөгжүлденин бүдүрүлгө кол болгаш тодаракчы ролду ойноп турар деп марксизм-ленинизм өөредип турар. Коммунист партия болгаш Совет чазак колхозтарнын нийти ажал-агынын быжыгылаар болгаш хөгжүдөр дугайында, хуваашпас фондурларын арбыладыр болгаш оларын колхозтарнын бүдүрүлгө херекселдерини шын ажалгаарынын дугайында үргүлчү сагыш салып турар. Колхозтарнын хуваашпас фондурлары 1952 чылда 1940 чылга денээрөгө ийден хей катат улгаткан. Чамдык республикаларнын болгаш областтарнын колхозтары оон-даа улуг чедикшиктерин чедип алган. Кубанын колхозтарында хуваашпас фондурлар чүгө ийи чылдын дургузунда (1951—1952 чылдарда) 32 хуу өскөн. Ураиниянын колхозтарын хуваашпас фондурлары сөөлгү үш чылдарда 4 миллиард рубль азы 1940 чыл-биле денээрөгө 48 хуу өскөн. Бедик ашпа орулга Молдавиянын колхозтарына хуваашпас фондурлары 1949 чылда 250 миллион рубль турганында 1951 чылда 683 миллион рубль чедир эстурер арганы берген.

Хуваашпас фондурлар колхозтарнын нийти ажал-агынын үндезини болуп турар. Оларын колхозтарнын материал-бүдүрүлгенин суурун калбартарына болгаш быжыгылаарына, колхозтарда бүдүрүлгенин кол чепсек-херекселдеринин дагынаар бүдүрүлгенин калбартарына—ажыл-агы тудугларынын тудушкунунга, ажалчы болгаш продуктулук мадларын, көдзө ажал-агы деригелдерин, транспорт чепсек-херекселдерин салып алырынга, электри станцияларын, сугтарыла системаларын чепселээринге болгаш оон-даа өске чүүлдерге ажылаар.

Бо дугайын мындыг фактылар херечилеп турар. Сөөлгү үш чылдарда колхозтар чүгө малдын 540 муң кажааларын туткан. Молдав ССР-нин колхозтары 1951 чылдын январь 1-ден 1952 чылдын август 1-ге чедир үеде, тодаргайлаарга бодун чартык чылда бүдүрүлгенин 2.644 тудугларын туткан болгаш 2.226 тудугларын кылып турар. Краснодар крайнын Кореновск районуун колхозтары 1952 чылда боттарынын хуваашпас фондурларын 8 миллион рубльге өстүргөн, оон элзэн хей кезин тудушкунга чарыглаан. Ол районуун колхозтары чангыс чылдын дургузунда нийтинин 90 тудугларын, оон иштинде малдын 36 кол кажааларын туткан.

Чүгө нийти ажал-агынын бүтү талалык хөгжүлденин суурунга болгаш колхозтарнын материалдык бүдүрүлгенин суурун быжыгылаарына үндезилзеш, колхозтарнын орулгаларын бедилерин болгаш колхозчу тараачыннарнын материалдык база культуралык денелдин оон ынай бедилерин чедип ап болур. СЭКП-нин XIX съездинин шийтпирлер колхозтарнын нийти өнчүзүн көвүдирин болгаш нийти ажал-агынын быжыгылаарын колхоз тургузушкунунун эч чугула сорулгазы кылдыр салган.

Партиянын XIX съездинин бешки беш чыл планынын талазы-биле директиваларында демделзенин болза, колхозтарнын капитал салышкыннарын бирги элчегде колхозтарнын нийти ажал-агынын оон ынай хөгжүдериңче — ажал-агы тудугларынын, мал кажааларын тудуарынын, сугтарыла болгаш кургалдыла кандаларын, хөөлбектерин тургузарыңче, черден чадан ыяштарын аштап арыгылаарыңче, колхозтарнын электри станцияларын чепселээринче улландырган турары эргежок чугула.

Колхозчу өнчүнү хөгжүдери оон кол кезээ болуп турар колхоз бүдүрүлгенин продукциязынын дүргөн өзүлденинге база-ла хамааржып турар. Хуваашпас фондурлардан колхозчу өнчүнүн ол кезээни ылгалы болза, ол МТС-тин ажалы дээр натура-биле төөлөгени база күрүнөгө ыяаыла дужаар дужаалгаларын дугларыңче, бүдүрүлгө чорудулганынын катат тургустунарынга эргежок чугула нийти фондурларын тургузарыңга, күш-хүннерин барылдап колхозчуларга хуваарыңче болгаш рынокка садарыңче барып турар.

Социалистиг ажал-агынын байдалдарына нийти өнчүнүн өзүлденин дагын бүдүрүлгенин түнөөли болбушаан, бодунун элчээнде социалистиг бүдүрүлгенин оон ынайгы үзүктелчок өзүлденин хандырып турар.

Социалистиг көдзө ажал-агынын хөгжүлденин бедик темпиринин дугайын көдзө ажал-агы продукттарынын бүдүрүлгенин өзүлденин дугайында сан түнөөр тодазы-биле херечилеп турар.

1952 чылда тараанын нийти дүжүдү 8 миллиард пуд болган, оон-биле кады кол аш-чем культуразы — кызылтастын нийти дүжүдүн 1940 чыл-биле денээрөгө 48 хуу өскөн. 1951 чылда чиг хевенин нийти продукциязы дайын мурунда денелден 46 хуу база чигр свёклазы — 31 хуу ашкан. Көдзө ажал-агынын продуктулук, бараанын чоруну үзүктелчок бедип турган.

Социалистиг көдзө ажал-агынын бүдүрүкчү күштеринин оон ынай көдүрүлүшкүнүгө үрмек бичин колхозтарнын улгатыр катышканы чугула ужуур-дузалык болган, чүл дизе, улуг колхозтар нийти ажал-агынын дыка чедикшикниг калбартып, улам хөгжүдүп болур аргалык. 1950 чылдын январь 1-де турган 254 муң бичин колхозтарнын орунунга амгы үеде 97 муң улгатыр катышкан колхозтар бар.

Бичин колхозтарнын улгатыр катышканы-биле холбаштыр колхоз бургузунун аялар чери ортумак-биле 2,5 катат өскөн. Чер ажалдалын мөөнөштерини-биле чергелештир колхоз бүдүрүлгенин энергетиктиг чепселгээшинин болгаш ажал-агынын хемчээли кончуп бедзэн. Би-

чин колхозтарнын улгатыр катышканы болза, өзүп турар материал техниктиг суурга колхозтарнын чаа, экономика талазы-биле дыка күчүлүг ажал-агынын тургузарын айтып турар. Оон ачызы-биле колхозтар боттарынын нийти бүдүрүлгенин артык көженишкенин бедик денелге чорудар болгаш боттарынын нийти ажал-агынын дыка дүргөн темпиге хөгжүдөр аргалык болуп турар.

Колхозтарнын организаас, ажал-агынын быжыгылаары дээр, оларнын нийти ажал-агынын улам ынайгы көдүрүлүшкүнүгө дээр демиселге кадрлар улуг ролду болуп турар. Партия болгаш Совет чазак колхозчу кадрларнын политиктиг болгаш ажал-иши мергежилдин денелдин бедилер дугайында үргүлчү сагыш салып, агрономун билгилерин, көдзө ажал-агы техниказын шингээдип алырынга, ажал херекти удуртуп билгилерин оларга дузалап турар. 1952 чылдын эгезинде чуртка колхозтарнын 18 муңдан хей даргалары дээр болгаш ортумак эртемниг болган. Оон аныда 15 муң хире даргалар ийи чыл болгаш ады ай хуусаалык күрүнө школаларына өөренип эрткен. 1952 чылда Краснодар крайга колхозтар даргаларынын 55 хуузу көдзө ажал-агынын дээр болгаш ортумак эртемниг специалистер болганнар. Украинада көдзө ажал-агынын үш муң ажалыг специалистер колхозтар даргалары болуп ажалдап турар. Арменияда үш колхозтун бирээзин-не тускай эртемниг кижин удуртуп турар. Колхозчуларнын агротехниктиг денелдин база-ла бедип турар. 1952 чылда яныз-бүрү агротехниктиг курстарга 4,7 миллион кижин өөренип турган.

Колхозтарнын нийти ажал-агынын хөгжүдериңге чугула ужуур-дузалык болур хемчеглерин бирээзи болза, агротехника эртемниг болгаш мурнакчы дуржулганын чедикшиктерин колхоз бүдүрүлгенин шингээдип алыр болур. Дыка хей мурнакчы колхозтар эртемниг чедикшиктерин мергежилдиг ажалга-ылаан, чер ажалынын болгаш мал ажалынын продуктулуун бедилеринге, бодунун нийти ажал-агынын хөгжүдериңге улуп чедикшиктерини чедип алган.

Көдзө ажал-агы бүдүрүлгенин үзүктелчок өзүлденин үндезилзеш, колхозчу тараачыннарнын материалдык чагай чоруну хажык чок өзүп турар. Чедикмес турениг чоруктардан колхозтун ачызы-биле чайлаан совет тараачыннар болза, бай-шыдалгыр болгаш культуралык амыдыралдын калбак оруунга кирген. Колхоз бүдүрүлгенин көдүрүлүшкүнүн, нийти ажал-агынын өзүлдени болгаш быжыкканы колхозтарнын акша орулгаларын дыка бедиткен. 1951 чылда 1940 чыл-биле денээрөгө ол 86,7 хуу улгаткан. 1951 чылда тараачыннарнын боттук орулгалары бир ажалдаар кижиге санаарга 1940 чылда турганындан 50 хуу өскөн. Көдзө ажал-агы бүдүрүлгенин күчүлүг көдүрүлүшкүнүнде болгаш тараачыннарнын материалдык чагай чорунун үзүктелчок бедикшиктерин социализминин кол экономиктиг хойлузунун хөөлншкени тодазы-биле илереп турар.

Коммунист партия болгаш Совет чазак бистин чуртувустун, ылангыс көдзө ажал-агы бүдүрүлгенин оон ынайгы өзүлденинге улуг аргалар бар болуп турар төп куржагынын районнарнын бүтү колхозтарынын улам көдүрүлүшкүнүңе болгаш чечектелишкенинчеге уланган эч чугула хемчеглерин боттадырып турар. Ол хемчеглерин иштинде көдзө ажал-агы культуруларынын дужуттун бедилери, нийтинин малынын баш санын көвүдери-биле кады продуктулуун дыка бедилери, көдзө ажал-агынын хей адырлыг бүдүрүлгенин хөгжүдери бирги чергенин ужуур-дузалык болуп турар. Ол хемчеглерин чедикшикниг боттандыраары колхозтарнын нийти ажал-агынын оон ынайгы өзүлденин болгаш оларнын нийти өнчүзүн көвүдериин хандыраар.

Нийтинин ажал-агынын калбартыр болгаш быжыгылаар дугайында хүн бүрүдө сагыш салышаан, партия болгаш чазак колхозчу өнчүнүн самгыдакчылары-биле шийтпирлиг демиселди чорудуп турар, чүл дизе, нийтинин байлаан төтөгөлөп самгыдаар чорук колхозтарга улуг когаралды чедирер, оларын организаас, ажал-агы талазы-биле быжыгылаарына моондак ужураштырып турар.

Колхоз бүдүрүлгенин чедикшикниг хөгжүдери артель кижигүнү бургузунун кызымаккай күш-ажылында, көдзө ажал-агы артелиниг техниказын мергежилдиг ажалгаарында, агрономун эртемни шын шингээдиринде, бүтү-ле куравырларын ажалгалла кииреринден хамааржыр. Колхозтарга күш-ажылды шын организаастаары, бүдүрүлгө бригадаларын улгатыраар болгаш колхозчуларнын күш-ажылынын бүдүрүлгүнүн бедилери колхоз бүдүрүлгенин оон ынайгы көдүрүлүшкүнүңе чугула ужуур-дузалык. Колхозтарга тускай звенелар тургузар болгаш бүдүрүлгө бригадаларын чок кылып талазы-биле шын эвес шүгүмүн чорудуп турган чамдык удурткучу ажалдакчыларнын частыгыларын партия чогуур өйүңдө илеретип, эткени билдинтир болгаш ол чазыгыларын болгаш хажыдынын кынаарын чок кылып талазы-биле чоруткан ажал болза, бүдүрүлгө бригадаларын дыка быжыгылаарын болгаш колхоз бүдүрүлгенин оларнын ролон бедилерин хандырган. Колхозчуларнын күш-ажылынын сагылга-чурумун улам быжыгылаарынын, оларнын күш-ажылынын бүдүрүлүшкүнүн бедилеринин херезинге орулгаларын хуваарынын дешилгелдиг системазын шингээдип алганы улуг ужуур-дузалык, бо системазын эзуугаар колхозчуларнын күш-ажылын бригаданын, звенонун алганы продукциянын санын болгаш шынарын барылдап төлөп берип турар.

Совет Эвилелин Коммунист партиянын XIX съездин бистин чуртувуста көдзө ажал-агы бүдүрүлгенин чаа, оон-даа артык күчүлүг көдүрүлүшкүнүнүн моон сонгааргы программанын айтыган. Көдзө ажал-агы талазы-биле кол сорулга болза, көдзө ажал-агынын бүтү культуруларынын дужуттун бедилери, нийтинин малынын баш санын улам көвүдери-биле кады оон продуктулуун дыка өстүрери, көдзө ажал-агыга мурнакчы техниканы болгаш агрокультураны непередеринге үндезилзеш, колхозтарнын нийтижиткен ажал-агынын улам-на быжылап, хөгжүдүп, совхозтарнын болгаш МТС-терин ажалын экижидип тургаш чер ажалынын болгаш мал ажалынын нийти база бараанын продукциязын көвүдери болуп, моон сонгаар-даа хевээр артар бедик беш чыл планынын талазы-биле сезденин директиваларында айтып турар. Тараанын бүдүрүлгени 40—50 хуу, чиг хевенин — 55—65 хуу, хендир-волокону — 40—50 хуу, чигр свёклазын 65—70 хуу көвүдери беш чыл планында көрдүнгөн.

Беш чыл планында мал ажалынын продукциязын моон алаады санаарга көвүдери көрдүнгөн: эйти болгаш чангы 80—90 хуу, сүтү 45—50 хуу, дүктү 2—2,5 катат хире, оон иштинде нарын дүктү 4—4,5 катат, куш чуургазын (колхозтарга болгаш совхозтарга) 6—7 катат көвүдери. Бүтү көдзө ажал-агыга мыйыстыг бода малдын баш санын 18—20 хуу өстүрер.

Колхоз бүдүрүлгенин оон ынайгы өзүлдени, совет тараачыннарнын чагай чорунун хажыкчок көдүрүлүшкүнүңе быжыг үнденин болур. Бешки беш чыл планынын чылдарында колхозтарнын орулганы (акша-биле алырга) 40 хуудан эвээш эвес улгадыр.

Коммунист партиянын XIX съездинин шийтпирлеринде айтылган көдзө ажал-агы талазы-биле кол сорулганын күүседери нийтинин ажал-агынын бүтү талалыг хөгжүдери-биле болгаш колхоз бүдүрүлгенин кол хевирин болур көдзө ажал-агы артелин бүтү хемчеглерге быжыгылаары-биле үзүлбөс харылзаалык. Мынчангаш колхозтарнын кол күжү болуп турар нийтинин ажал-агынын быжыгылаар болгаш хөгжүдөр дугайында үргүлчү сагыш салышкынны болза, Совет күрүненин болгаш партиянын эч чугула сорулгазы.

Амгы үеде колхозчу бөлүк өнчү болгаш аяа үндезлетинген көдзө ажал-агы артели колхоз бүдүрүлгенин оон ынайгы көдүрүлүшкүнүңе ону чедикшикни-биле ажалдап турар. Олар социалистиг көдзө ажал-агынын бүдүрүлүшкүнүңе күштерин хөгжүдериңге канчаар-даа аажок улуг аргалардык болуп турар.

С. СДОБНОВ,
Экономиктиг эртемнерин кандидаты.

Тудуг планын күүседиринге чүү чүве шаптыктап турарыл

Чуртталга бажынарының болгаш будурлу, культура-амыдырал тудугларының талазы-биле районун колхозтарының мурнунда бо чылын улуг сорулга салдыган. Бо сорулганы чедишкенин ботандыраарына Совет чазак колхозтарга улуг дузаламчыларын көргүзүп, тудуг материалдарын хөйү-биле халаска берип, автомашиналарын, прицептерин үргүлчү берип турар. Бо дузаламчыны иштиги курлавыр-биле дүүшүрүп тургаш, тудуг программанын чедишкенин күүсеткен турар ужурулу. Ындыг турбуже, Кызыл районун «Бай-Булуң» колхоз тудуг планын эрткен чылдардан бээр күүсетпейн келген.

Колхозтун баштаар чери 1952 чылда чоруткан тудугтун түннелин үндүргөн болгаш тудуг бригаданын составын чаартып тургускан, оң бригадиринде дуржулгалыг колхозчу Оюн Ланзыны томуйлаан. Ол бригада 726 чудукту тайгада белектээ, оң иштинден 300 кубометр тудуг ыяжын тудуг шөлүнде эккеп алган. Суурда шала кылдыган 5 бажынарының бирээзи ажылгалда кирген, тайгада ыш белекелчилеринге 2 бажыны тудуп тургускан, тудугчулар ам чунар-бажын тудуун кылып турар. Ыш белекел турар эштер Бырлаа, Чаган-оол дээн ыш-каш колхозчулар ажил нормазын хун-бүрүде 125—130 хуу, чуртталга бажынарының тудуунда бызаңчылар эштер Бавуужал, Самба олар нормазын 150 хуу күүседип, мурнакчы ажылдап турар.

Эш Ланзын баштаан тудуг бригаданы оон-даа артык эки ажылдап, тудуг программаны күүседип болур аргазы бар турган. Ынчаарга илереп турар кол чепестер болза, тудуг бригаданында боттук удуртулга тургустунаан, ылангыч тудуг кылыр кол чепеск херекселдер: балды, хирээ болгаш өске-даа чүүлдерин чедишпейн турарында.

Колхозта дилген ыш материалдары чок, оон ужурундан кылза чогуур тудуг ажылдары хожудап турар. Колхоз-биле кожа туруп турар хөмүр даш шахтазында пилорама бар, анаа ыш дилдирип алыр дугайында колхоз баштаар чери шахтанын дирекция черинде дилег кылып турза-даа, ол анаа кандыг-даа дуза көргүспөзөн. Бо талазы-биле колхозка дуза чедирип болурунун

бүгү аргалары ол шахта черинде бар. Ындыг-даа болза, шахтанын дирекция чери чугулага көрбөй турар.

«Бай-Булуң» колхоз бодунда пилорама чогундан дилген тудуг материалы белекел алыр талазы-биле улуг бергелерге таваржып турар. Тудуг ыяжын тайгадан дүргөн сөөртүп алырының кемчелерин колхоз баштаар чери чогуур өйүндө организастап шыдаваан, сөөртүнгөн ыш бардаа болза, планын тудугларга хергелээринге ыракта четпес.

Колхозту шефке алган Кызыл хоорайда чамдык албан организация черлери оң ажылынга боттук дуза чедирбейн турар.

Амгы үеде тудуг бригаданын сан талазы-биле составын колхоз баштаар чери өөренип көөрү чугула. Колхозчуларын нити хуралын шитпирин эзугаар тудуг бригаданын 42 кизи ажылдаар турбуже, мында чүгле 20 кизи ажылдап турза-даа, оларның дең кезин чаксы хову ажылынга чардыгып турганындан тудуг ажылының темпизи дыка кудулаан.

Тудуг ажылын дүргедиринге тудуг бригаданын кизи болгаш тырттар күштер-биле четчелээр, анаа мергежилдиг бызаңчыларын, четчир санныг чепеск херекселдер болгаш тудугта кирер материал-биле хандыраары чугула. Кол кичээгейни тудуг ажылыне салырыны чегрелештир, күш-ажылдың сагылга-чурумун чогуур негелдезинге чедир бедир болгаш тудугтун шынарын дыка экижилдер ужурулу. Оң-биле кад тудугчуларын ортузунга социалист чарышты организастап, удуртуру чугула. Тудугчу колхозчу бүрүзү кызымаккай күш-ажылы-биле үлүг нормазын үргүлчү күүседирин чедип алыр.

Колхозта партия эге организациязы (секретары эш Дыгыи-оол) колхозту тудугчуларын ортузунга партия-массалыг ажылды четпес организастаан, солуннар болгаш өске-даа парралгаларын таралдыгазы, номчулгазы чорувайн турар. Тудуг бригаданынга эш Дыгыи-оол боду чогуур эвээш барып, мында ажил-херектин байдалы-биле танышпай турар. Тудугта партияжи удуртулга контролду күштелдирери улуу-биле негетинип турар.

В. СОКОЛОВ.

Колхозта мал эмчизи

ХАНДАГАЙТЫ. (Радио-биле). Өвүр районда «Коммунизмче орук» кедээ ажил-агый артелинде мал эмчизи эш Дага ол хүлээлгезинге ахсеткилдин илередип турар. Аараан малдары экиртирине кичээгейни салдышаан, аарыгнын тыптырын болдурбазының баш удур кемчелерин база хынамчалыг чорудуп турар.

Колхозтун хоюн эш Дага июнь 4-тен чуп эгелээ, 8 хонукта үргүлчүлүп ажилдаш, баштайгы ээлгезе 2100 баш хойну чуп эмизэн. Ам чуулданын ийги ээлчезинге шилчип, 3 хун 700 башты эмизэн. Бо талазы-биле эш Даганын дузалакчызы эш Көк база-ла эки ажылдап турар.

Д. ШАГДЫР.

Кызылдын башкы училищезинин студенттери экзаменнерин чедишкенин дужаап турарлар. Бс чылын дыка хөй студенттер училищени дооскаш, ажылдаары-биле районнарже үнерлер. Чурукта, 4-кү курстун студенттери С. Тадар-оол, Т. Ямаа, С. Хунай-оол олар ээлчегилг экзаменни туткаш, кызыл булуңга кээп, хостуг шагында роля ойнап, ырлажып турарлары. Чуруу С. Феоктистовту.

Ажылдың темпизин мурнакчыларның деңгелинге чедирер

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Планын оонаалдарын чогуур өйүндө шевергин ботандыраар чорук Төрээн чуртуун мурнунга колхоз бүрүзүнүн ыдыктыг хүлээлгези болур. Улуг-Хем районун элээн хөй колхозтары күрүнеге дүк дужаарының чыл планнарын ажыр күүсеткен.

Хендергеде Маленков аттыг колхоз хоюнуң чаксы кыргылдазын районда мурнап дооскаш, күрүнеге дүк дужаарының чыл планындан 155 килограммын ажыр киирген. Ол ыш-каш Ийи-Талда Жданов аттыг колхоз дүк дужаарының планын 142 хуу, Торгалыда «Күш-ажылдың хостуу» колхоз 175 хуу, а Чаатыда Киров аттыг колхоз 1292 килограмм хүлээлгезин 1595 килограмм кылдыр күүсеткен.

Ажылды ылаптыг организастап, эки удурткан болза, районун өске колхозтары ол хүлээлгени база-ла күүсеткен турар ийик. Көк-Чыраада Ленин аттыг колхоз

(даргазы Очур-оол), Хайраканда Мичурин аттыг колхоз (даргазы Баазан) мынчага чедир хоюн дооза кыргып чадаан, күрүнеге дүк дужаары чыг-ла 70—80 хуу чедирген. Ол-даа канчаар, эвээштеп-даа болза кирип-ле турар-дыр. Күрүне мурнунга дүк дужаарының планын шуут күүсетпейн озалдап турар колхозтар база бар.

Эйлюг-Хемде Сталин аттыг колхоз (даргазы Ангапан) күрүнеге дүк дужаарының 1820 килограмм, Шагаан-Арыгы «Партияның XIX съездин» колхоз (даргазы Арандол) 2720 килограмм база Хайраканда Калинин аттыг колхоз (даргазы Чаш-оол) 2784 килограмм планнарындан июнь 10-га чедир чаңгыс-даа килограммын киирбээн.

Ажылдың темпизин мурнакчыларның деңгелинге чедир бедирери онза негетинип турар.

Х. ТЕМБИРЕЛЬ.

Культура-чырыдышкын черлеринин ажылын экижидер

(Редакцияга чагааларнын допчулалы)

Улуг-Хем районда Жданов аттыг кедээ ажил-агый артелинин колхозчулары 1951 чылда кончук чараш клубту тудуп алганнар. Ынчаарга ону чеп ажыглаар айтырыгны мында партия, комсомол организациялары амдыга чедир удуртпайн турарын эш А. Кара-Хуна шын бижээн. Баштайгы ийи чылында эргелекчилеп турган Доржу-оол чуну-даа кылбаанындан халатынган. Оң орунда кирген Кузьминанын кылымкан организмачы ажылы база-ла чок болбушаан.

Ажылдап киргеннин баштайгы негелдезинде бригадалар аразынга чоруп тургаш шуут чиккен, майның төнчүзүнде көстүп келгеш апрельдин шалынын алган доран-на база чорупканы илеретпешаан, үргүлчү шоочалыг турар клубту ажылгалга киирерин бижикчи негеп шүгүмчүлээн.

Кызыл районун Баян-Колда Сталин аттыг колхозта кызыл өг (эргелекчизи Ким) элээн үелерин дургузууда туруп келген хирезинде кандыг-даа берилге чок, колхозчу аныктар ажылдын хостуг үезинде барып ойнаар херекселери-биле хандыртпашаан. Политкызылдегенин массалыг ажылдарын, бижик өөредилгезин организаставайн турарын эш А. Чадамба бижээн.

Чаа-Хөл районун «Победа» колхозунда кызыл булуңун амгы бажыны үр үелерде септетимээнинден анаа культураның чугула херекселдерин ажаар аргажок кылдыр баскыраан. Септелгезе акша негеп, оң эргелекчизи Ымый-оол район организациаларынга чеже катап айтырып тургуспаан дээр. Ол ам бо чылдың май эгезинде шуут хаганынанын эштер К. Чигден, К. Сунай олар редакцияга чоруткан чагаазында чөптүг шүгүмчүлээнер.

Эрткен чылын септелгезе дөзөвлээн 5000 рубльди Кара-Тал кедээ (суму) Сөвединин даргазы Доржу өскөр бугадаан каан деп чугаа база бар, хынап көөрге оң бугадааны шыныг. Шап ындыг хыналда чок удуртулга районун өске-даа колхозтарында бар.

Чунар бажын тудуп кылыр чорук чоңунуң культуразынга чугула айты-

рыгнын бирээзи. Тожу районун Тоора-Хем суур дүүн чаа тургустунган кандыг бир колхозтун төвү эвеле болгай. Ында үлетпүр будурлу, школа, эмнелге болгаш культураның өске-даа албан черлери зууп калбарган. Ындыг турбуже мынчага чедир чаңгыс чунар бажын безин тудуп ап чадаанын эш О. Корода шын бижээн. Бо талазы-биле чуртачкы чоңунуң чөптүг негелдезин райсовет күүскомунуң даргазы эш Биче-оолдун күүсетпейн турары канчап-даа шын эвес.

Улуг-Хем районда Мичурин аттыг колхозтун ишчилери бот-сонугралдыг идекпей-биле багай эвес шынарлыг чунар бажыны тудуп алганнар. Ону чеп ажыглаарын колхоз баштаар чери, мында парторганизация удуртуп шыдаваан. Хайгаарал чоктун уламындан эжик, соңгалары үрелген ол чунар бажыны сөөлгү үеде Калинин аттыг колхозтун тараа склады кылдыр берилкенин эш Л. Уйгуула шүгүмчүлөп бижээн.

Совет кинонун ылангыч амгы үеде кажангызындан-даа артык ужурудузуун чон билер. Ынчаарга боттарыг Барын-Хемчик районда онза багай тургустунганын эш С. Алет фактыларга тодаргай илереткен.

Районун ыраккы сумулары болур Кара-Хөлге болгаш Акка бо чылын чаңгыс-даа катап кино барбаан, а чокку колхозтарга кино барып-ла турар. Ынчалза-даа механиктерин харысалга чогундан четче көргүспейн үрелип турар. Г. Солдатовтун буруузу-биле эрткен чылдың ноябрь 22-де, бо чылдың апрель 15-те «Ленин оруу» колхозка, а «Комсомол 30 чыл ою» колхозка апрель 22-де, «Красный пахарь» колхозка апрель 24-те кинолар канчаар үнүп турганын көрүкчүлөр кайгап, харын төлөөн акшазын эгидерин негеп турар.

Районда 1 турум, 2 көжер киноларын харылап турар эш Юрловтун удуртулгазында арагыч механик В. Сораниловтун көрүкчүлөр ам билер, оң үндүргөн кинозунче улус кирбес апарган. Шап ындыг улуг чепестерин узуткаар дээр партия, совет организациалары боттук херекчелерин дарып ап чорудар херек-

«ШЫННЫЧ» МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

«Чоннун чөптүг негелдезин хандыраар»

Бо чылдың март 3-те үген № 46 «Шын» солунга парламентин «Чоннун чөптүг негелдезин хандыраар» деп эгели чүүлге Барын-Хемчик районун «Совет Тыванын 5 чыл ою» колхозунга кизи эмнелгезинин салбырын организаставаанын шүгүмчүлээн.

Район Сөвединин сессиязынга бо чүүлду чугаалашкаш, кизи эмнелгезин ол колхозка кыска хуусаада организастаарын көргөн болгаш ону оон-бажын-биле хандыраарын үнүп Сөвединге дааскан.

Дарлаткан улустарның национал хосталга дээш демисели

Делегейнин ийи дугаар дайынын эң чугула уруктарының база бирээзи болза, колониалдыг болгаш хамаарылгалыг чурттарда национал хосталгалыг шимчээшкенин бодунуң күчүлүүнүн талазы-биле кажан-даа болуп көрбээн көдүрүшкүнү болган, оң түңнелинде империализмнің колониалдыг системаның херек кырында буступ дүжүшкүнү болуп турар. Азияның болгаш Африканың дарлаттырган улустары амгы үеде улустар аразында байдалга канчаар-даа аажок улуг саълдарын чедирип турар идекпей хөй-нитичи күш кылдыр өскөн дээр дугайын колониалдыг делегейде болуп турар болушкуннар херечилеп турар.

Колониалдыг Чөөн-чүктүн улустарының боттарынын национал эргелери дээш демиселче отушкуну амгы чүс чылдың эгезинде болган. Ол талазы-биле шитпиринг ролду Октябрьнин социалист Улуг революциязы ойнаан, оң дараазында антиимпериалист революцияларын болгаш болушкуннарның күчүлүг чалгызы Азияның болгаш Африканың чурттарынга тараан. Делегейнин бир болгаш ийи дугаар дайынарынын аразындагы үеде Индияда, Индонезияда, Египетте, Ирада болгаш Сирида национал-хосталгалыг шимчээшкын калбарган. Ынчалза-даа, 1924—1927 чылдарда болган кыдат революция эң улуг ужурудуң эгезинде болуп, ол революция бодунуң национал хосталгалы дээш кыдат улустун маадырлыг демиселинин эгезин салган, бо демисел бистин хүнеривисте чайынаачак тийгелге-биле доозулган.

Кыдат улустун баштыңчызы Мао Цзэ-дун национал-хосталгалыг шимчээшкенин Октябрьнин улуг ужурудузун мындыг сөстөр-биле үнелеп көргөн: «Октябрь революциязынын

мурнунда кыдаттар чүгле Ленинни болгаш Сталинни билбейн чораян эвес, харын Марксты болгаш Энгельсти база билбейн чораяннар. Октябрь революциязынын үгер-бооларының дааштаашкынары марксизм-ленинизмни биске чедирип келген. Октябрь революциязы болза, чурттуң салым-чаянын тодардырынга болгаш бодунуң проблемаларын катап көөрүнүг пролетарий мировоззренини ажыглаар талазы-биле делегейнин болгаш Кыдаттын депшилгелиг кижилеринге дузалаан. Орустарың оруу-биле баар — түңнел болза, ындыг турган».

Империализмнің колониалдыг системаның Октябрь революциязынын соонда эгелээн кризис делегейнин ийи дугаар дайынын сөөлүнде эң улуг хемчээлге четкен. Гитлерлиг Германияны болгаш милитарист Японияны чылча-шапканы база империализмнің оң-биле болдунган нити кошкыашкыны антиимпериалист демиселди калбартырынга кажан-даа болбаан эң таарымчалыг байдалдарын тургускан. Национал-хосталгалыг шимчээшкенин түңнелинде империализмнің Кыдатта, Кореяда болгаш Вьетнама фронтуну үстү берген, ынангаш, колоний болгаш чартык колоний болуп турган черлерде улус республикалары тыптып келген. Империалисттик кулдангың кинчизинден 500 миллион кизи, тодаргайлаарга, делегейнин ийи дугаар дайынын мурнунда империалисттерге кул болуп ам-даа артып калбышан турган канчаар-даа аажок хөй кизи массаларын үштүн бир кезин хирези хосталып адырлыган.

Кыдатта улус революциязын тийгелгези Азияның төөгүзүнүг чаарыны амыткан. Ол тийгелге Азиянын улустарының боттарынын күш-

теринге бүзүрелдин быжыткан болгаш национал хосталга дээш демиселди күштелдиреринче оларны сорук киирген. Делегейнин ийи дугаар дайынын чылдарында-ла Мурнуу-Чөөн Азияның чамдык чурттарынга япон эжелекчилерге удуз эгелээч чепсеткиг демисел болза, мурнуку колониалдыг эзу-чурумун ол чурттарга дөгээрин оралдажып турган англи болгаш француз империалисттерге удуз хосталгалыг дайынарже өзүп кирген.

Эрес-маадырлыг вьетнам улус бодунуң демократтыг республиказын чеди чылда маадырлыгы-биле камгалап турар, АКШ-тын чагырыкчы бөлүктөрүндө материалдыг деткичени ап турар француз шеригнин кол күштерин ол республикага удуз мөңгүнээ. Вьетнамын Демократтыг Республиказының девискээринге ша вар-халдаашкыны калбартыр дээр француз шериглерин бугу оралдажышкынары буураашкын-биле өскерилге чокка дооступ турар. Харын дайын операциялары чоруп турганда, инициативаны вьетнамын хосталгалыг шерин бодунуң холунда тудуп турар. Төлээлекчилер палатаның ашаландырышкын талазы-биле комиссияга апрельдин орта үезинде чүве чугаалап тургаш, АКШ-тын күрүне секретары Даллестин билингени болза, «Индий-Кыдатта дайынга нити чарыгалдарын үштүн бир кезин хирезин АКШ дуглап турза-даа, ол чуртта байдал ам-даа «бистин манап турарымыс ышкыш шак ындыг таарымчалыг эвес-тир».

Малайяның патриоттары англи шериглерге удуз демиселди беш чылда чедишкенин-биле чорудуп турар. Малайяда чүгле «полицейжи хемчелер» чорутунуп турар дээр чергелиг ат-нүүр чок бадыткаларды

англи парлала шагда-ла ап октапкан. Малайяда британ колониалаторларга удуз национал-хосталгалыг дайын чоруп турар болгаш бодунуң национал эргелерин камгалап турар малайя улустун удурланышкынын англи колониалторларның базар күжү чок деп чүве ам бүгү делегейге билдиндир.

«Бот-боттарынын айыл чок турар чорун хандыраарының» америк программасынга киржиринден индонезия чазактыг эрткен чылын хөй-нитинин санал-ооналынын базымыкыны-биле ойталаан чоруу Мурнуу-Чөөн Азияда национал-хосталгалыг шимчээшкенин өзүлдезинин дугайын база херечилеп турар.

Бирмада гоминданчы дээрбечилерге удуз бирманың чазак шериглеринин бо чылдын март айда эгелээ дайын операциялары болза, удуз база шитпиринг хемчелерин алырын бодунуң чазандан негезин Бирманың хөй-нитинин ортузунда антиимпериалист хөөннерин өзүлдезинин чылдагаанындан болган.

Мурнуу-Чөөн Азиянын улустарынын ортузунда антиимпериалисттик болгаш дайыга удуз хөөннерин эскениниг дугайын Индия, Индонезия, Бирма ышкыш ындыг чурттары агрессчи оожум океан пактызынга кирип туртар дээр империалисттик дипломаттарын бүгү оралдажышкынары мынчага чедир кандыг-даа чедишкын чок болуп турарынын фактызы база херечилеп турар. «Ортаакы-чөөн чүктүн командьлалы» деп адаар командьлалга көжегелелип алгаш, Чоокку болгаш Ортаакы Чөөн-чүктүн районунга шериг блогуң бөлүгүлээри-биле ол командьлалче Пакистанны кирип туртар дээр империалисттерин сөөлгү үеде күштелдирип турар оралдажышкынары пакистан хөй-нитинин талазындан кылган кадыг-дошкун удурланышкына таварышкан, Пакистаның чазак АКШ-тын болгаш Англиның димзенишкенин буруу шаап кааптарын ол хөй-нитин негеп турар.

Иран улус бодунуң нефть үлетпүрүн национализиастаар дугайында хоюлуңу хүлээп алганындан бээр 2 чыл болган, ынангаш, бодунуң чуртунда Англи-иран нефть компаниязының үптөкчи ажы-чорудулазынын төнчүзүн салган, ол компания-биле чагмынп алгаш, даштыкы империалистер Иранның нефть байлыктарын төтчөлээнер. Дүжүп берилкенин эзуу-биле кылган дипломаттыг ноталар-даа, империалисттик күрүлдеринин шуут дайын кыжанышкынары-даа, экономиктиг базымыкынын хемчелери-даа иран улустун бодунуң национал эргелери дээш демиселче күзел-соруктуун сып шыдаваан. Нефть дээш англи-иран маргылдааны шак ынаар таарыштырлалга, чүл дие, Ираның нефть үнер черлерин америя болгаш англи нефть эзелеринин контролонун адаанга тургузарын хандырган тургу дег таарыштырлалга ыгландырган АКШ-тын болгаш Англиның бүгү саналдарын Иран буруу шаап, хүлээвейн турар.

Египетте даштыкы эжелелди соксадыр дээр Суэцкий каналдын чоок кавызындан англи шериглерин чаладып үндүрерин негеп турар египет улус бодунуң национал эргелерин чүткүлдү-биле камгалап турар. 1936 чылда чарган болгаш 1951 чылда египет чазактан күш чок болдурган англи-египет кулданалыга керезинин орну кылдыр «Ортаакы Чөөн-чүктүн командьлалыга» Египетти кириштирер дугайында чаа кулданалга дугуржылганын Египетке дөгээр дээр АКШ-тын болгаш Англиның кады чорудуп турар күжөйнишкенин египет улустун шитпиринг удурланышкынынга таваржып турар.

Эрткен чүс чылдың төнчүзүндө бээр британ империализмнің дарланың адаанда човурлап чыдар Суданың улусу национал хамаарышпас чорук дээр демиселче база көдүрүп үген. Улустары национал хамаарышпас чорукту оларга тылсырын дидими-биле негеп турар бол-

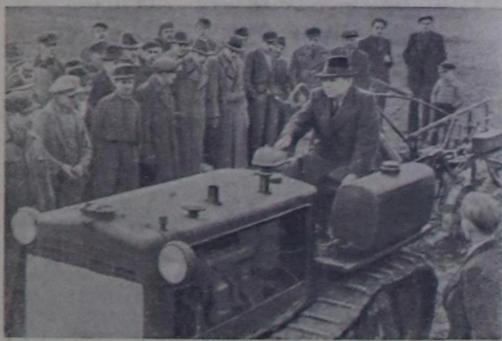
гаш чамдыкта колониалторларга удуз национал удурланышкынын партизанчы методтарыне шилчип турар Мароккода, Тунисте болгаш Кенияда болушкуннар болза, дарлаттырган улустарын ортузунда эне хожуңдангай болгаш базындарган деп чоктаа чаа-ла санатырып турган Африканың улустарынын отушкунунуң дугайын херечилеп турар.

Чүс-чүс чылдарда тургустунган болгаш кажан-даа күчүлүг турган колониалдыг империаларынын кош-каашкыны келдереп турар болгаш боттук дүжер чоруу болуп турар. Империалисттерин дарлаттырган улустарың талазындан кандыг-даа удурланышкына таварышмайн үптөп-дээрбездээр болгаш күштеп-күчүлээр чоруунуң болуру ам эрткен ыраккы үеде бар чорур. Ам колониалторлар чер болганда боттарынга бүзүрвейн турар. Хөрзүн оларың буттарынын адаанда чайгылып турар. Бо бүгү болза, колониалдыг системаның буступ дүжүшкүнүнүң чоруп турарынын эне илергей демдектери-дир.

Элээн бедик чадаже улам ынай көдүрүлгенин демдектерин херечилеп турар национал-хосталгалыг шимчээшкын делегейнин ийи дугаар дайынын соонда чамдык чаа чугула демдектерлиг болу берген.

Бирээде, антиимпериалисттик шимчээшкын антифеодалдыг шимчээшкын-биле улам катжып турар. Бо катжышкын болза, төөгү талазы-биле чайлаш чок болу бээр катжышкын болур, чүге дээрге, Азиянын болгаш Африканың хөй-хөй чуртарында эрге-чагыргада турар феодал идегеттер даштыкы империалисттерин бо чурттарда тергилделин социалдык чөлөнгичи болуп турар. Калбак тараачын массаларын өзүп турар антифеодалдыг шимчээшкенин салдары-биле улуг-улуң чер ээлери империалисттер-биле улам сырий катжып, оларга

(Төнчүзү 4-кү арында).

Сураглы совет комбайнер, Социалист Күш-ажылдын Маадыры К. Борин бо чазын Герман Демократтыг Республикасы көзө ажил-агый бүдүрүлгөлөрүг кооперативтеринге чораан болгаш бодуноң ажил-дуржулгасын күш-ажылчы немец тараачынарга көргүскөн.

Чурукта: Социалист Күш-ажылдын Маадыры К. Борин күрүнең «Шлетта» МТС-тин ажилдакчыларына советтик дизельдик тракторунга ажилдаарынын аргазын көргүзүп турары. Чуруу Центральбильдиния.

Бүдүрүлгө планнын хуусаа бетинде күүседир дээш Польшада демисел

ВАРШАВА. Улустун Польшаның хөй саныг үлөтпүрлүг бүдүрүлгөлөрүнүн коллективтери чартык чылдың бүдүрүлгө планын хуусаа бетинде күүседир дээш чедишкенин демисел турар. Готвальд аттыг шахтанын соонда бири чартык чылдың хөмүр даш казар планын «Боже Дары» шахта база күүседикен. «Павел» шахта чартык чыл планын күүселдизин доозуп турар. Хөй-хөй шахталарын коллективтери чартык чыл пландан ажыр мун-мун тонна хөмүр дашты бээр деп хүлээлгени алганнар. Металлургиянын иштинде чартык чылдың бүдүрүлгө планын «Сосновец» деп металлургия заводунун коллективтери бир дугаарында күүсеткен. Ол заводтун кан экиликчиери бо чылын пландан дашхаар

66 дүргөн экиликчилерин кылган болгаш канчы экиликчилерин үезин ортумаа-биле 35 минута кызырганнар.

Чартык чылдың планын хуусаа бетинде күүседир дээш чарыкта «Покуй», «Вобрек», «Май Бирн», Костюшко аттыг, Дзержинский аттыг металлургия заводтарынын коллективтери, пест-таавы үлөтпүрүнүн мурнакчы бүдүрүлгөлери болгаш өске-даа бүдүрүлгөлөр киржи турар. Радомнуа өртенмес материалдар кылар заводунун, Познаньда хем суднозу тудар черин болгаш өске-даа хөй-хөй бүдүрүлгөлөрүн ажилчынары ийи дугаар чартык чылдың планын үлүүнде ажилдап турарлар.

(СЭТА).

Делегей конкурзунда совет скрипкачыларнын чедишкени

ПАРИЖ. Скрипкачыларнын Жак Тибо аттыг делегей конкурзу июнь 12-де Парижде доозулган. Конкурстун үшкү шүүделиги ээлчээнде оюннарнын соонда чергелер мынчаар хуваатынган:

Бир дугаар черин болгаш Жак Тибо аттыг «Улуг шааналды» Н. Школьниковога (ССРЭ-ден), ийги черин — Р. Соболевскийге (ССРЭ-ден) болгаш Вланиш Баржюска (Франциядан), 3-кү черин — Дороти Вейдье (АКШ-тан), 4-кү черин — Роберт Вировайга, 5-ки черин — Мишель Бузинога (Франция), 6-гы черин — Жильде Миольбаурге (АКШ-тан), база 7-ги черин — Эдуард Стакевичиге (Польшадан) тывыскылаан.

Конкурстун жюризи конкурстун шүүделиги ээлчээнде Чайковскийн скрипка концертин күүсеткени дээш

Н. Школьниковога Жанетта Невэ аттыг тускай шааналды тывыскан.

Анык совет скрипкачы Н. Школьникованын тилелгези совет музыка культуразынын делегей кырынга чаа шылгарангай тилелгези болган. Оң улуг күүседикчи мергежилни музыка бөлүктери болгаш француз нысылалдын парлагасы бедибиле үелеп көргөн. Конкурстун бүгү үш ээлчеглеринин дургузунда залга олурушкан дыннакчылар Н. Школьникованы магадашкын-биле дыннан турганнар.

Июнь 14-те эгелзэн бири ээлчегде 28 чурттардан келген 89 пианистер киржип турар, оларнын иштинде совет пианистер Е. Малинин болгаш С. Нейгауз олар база бар.

(СЭТА).

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин сессиязынын ажытынганы

БУДАПЕШТ. Июнь 15-те Будапештиге Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин сессиязы ажытынган. Сессиянын ажылында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин кежигүнери болгаш янзы-бүрү чурттардан чалатырып келген, тайбың камгалаанын шимчээшкенин сураглыг ажилдакчылары киржип турарлар. Венгр улустун Республикасы дээди өөредилге министри Тибор Эрден-Груз венгр улустун мурнундан байыр чедирип чүве чугаалаан.

Сессияны Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин кежигүнү Эмманюэль д'Астье де Ла Вижорин ажиткан. Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Бюрозунын кежигүнү Изабелла Блюм болза, тайбың дээш шылгарангай демиселчи Ив Фаржтин тураскаалына холбаштыр чүве чугаалаан.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин чингине секретары Жан Лафит Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Бюрозунын мурнундан сессиянын хүн айтырынын болгаш оон

ажылынын корум-чурумунун дугайында саналды кириген.

Улустар аразынын амгы байдалынын бүгү кол-кол айтырыларын хүн айтырынын бири пунктузунун иштинге чугаалажып көөрүн ол саналдаан. Хүн айтырынын бири пунктузу мынчаар бижитинген: «Чугаалажышкыннар болгаш улустар аразында байдалдын дүшкүрүлүг чоруунуң кошкадышкыны».

Хүн айтырынын ийги пунктузу болза, Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин ролунун болгаш составынын дугайында айтырып болур. Сессия ол хүн айтырыларын чүүлдүг деп көргөн.

Оон соонда Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин кежигүнү То Можо чүве чугаалаан. Ол бодунуң чугаазын Кореяга тайбыңдылга дугайында болгаш ыраккы чөөн-чүк айтырынын тайбың арга-биле шиттирлээринин дугайында айтырылгарга холбаштырган.

(СЭТА).

Француз профэвилелдеринин съездизинге

ПАРИЖ. Күш-ажылдын Бүгү-нिति конфедерациязында (КБК-де) кирип турар профэвилелдеринин 29-ку съездизинин түнхөл хуралы июнь 12-де болган. Италиянын, Барын Германиянын, Голландиянын, Финляндиянын болгаш өске-даа чурттарнын делегациялары съездизге байыр чедирген. Ажылыч коннарнын ажылынын төлөвирин бедирин негеп турар болгаш ажил чокталыр чорукка удур демиселче кыйгырып турар шиттирнн съезд үндүргөн. Тайбың дээш демиселдин дугайында, колонийлеткен болгаш хамаарылгалы улустарнын боттарынын национал хамаарышпас чоруу дээш маадырлыг демисели-биле француз ажилчы ангынын эп-сеткил катыштырышкынын дугайында, Сонгу Африканын ажилчы коннарнын негелдерин камгалаарынын демиселинин дугайында болгаш өске-даа элзэн хөй шиттирлерин үндүргүлзэн.

Съездизин төлээлеринин диймит-тиг адыш чаксаашкыннарынын болгаш «Ле Леапка хосталга», «Фашизм эртпес!» деп кыйгыларын алаа-биле съезд КБК-нин бюрозунуң чаа составын сонгаан. КБК-нин чингине секретарынарга Бенуа Фрашон биле Ален Ле Леап сонгурганнар.

Демократтыг организацияларнын удурткучуларын итеп сүрер чорукту соксадырын, Ален Ле Леапты, Люсьен Молинону, Андрэ Стильди болгаш Франциянын республиканчы аныктарынын Эвилелинин удурткучуларын хостаарын негээри-биле Национал хуралче болгаш «Фрэн» кара-бажыңче делегациялар чоруткулаан.

Профэвилелдеринин 29-ку съездизинин ажылынга Франциянын күш-ажылдын Бүгү-нिति конфедерациязынын 3276 муң кежигүннерин төлээлеп турар 2740 төлээлер киришкен деп демократтыг парлагга дыннаткан.

(СЭТА).

Грецияда ажил соксадышкыны

АФИНЫ. Грециянын алды мочуларынга июнь 10-да чалатынган бүгү-нिति 24 шактыг ажил соксадышкыны чедишкенин эрткен деп «Электрия» солун дыннаткан. Закинтоска ажил соксадышкынынга ажилчынар болгаш албан-хаакчыт-

тар 100 хуу киришкен.

Июнь 11-де Митиленинин, Гераклионун, Эвбеянын болгаш Превезанын ажилчынары болгаш албан-хаакчыттары эртенгинин 6 шактан эгелеп ажил соксады бергенер.

(СЭТА).

демиселдин оруун күчүдүг прожктар ышкаш чырылып берип турар тода программа-биле чеспеленген. Ол программа болза, эртенгин улуг корифейи эш Сталиннин амгы үенин байдалдарына таарыштыр хөгжүткенин шылгарангай марксизм-ленинчи өөредии болур. Оон учурунда национал-хосталгалыг шимчээшкенин эң улуг чедишкенин национал хосталга дээш демиселдин бажынга коммунисттиг партиялар чоруп келген болгаш чоруп турар чурттарда чедип алдынган. Ол дугайын Кыдаттын, Кореянын, Вьетнамнын, Малайянын чижээ бүзүрелдин-биле чугаалап турар.

Адактын сөөлүнде, ам национал-хосталгалыг шимчээшкенин болза, бүгү кижини төрелгенин тайбың дээш демисели-биле шуут холбашкан. Делегейин чаа дайыннга белеттенишпаан, империалистер болза, колониялыг болгаш хамаарылгалыг чурттарнын чиг-эг курламырларын, оларнын девискээрлерин шериг плацдармылары кылдыр, а оларнын улустарын үгер-боо аскынга кирип октап бээр эң кылдыр ажыглаарын оралдажып турар. Бо сорулга-биле олар Оожум океанын пактызы болгаш «ортаа чөөн чүктүн командачылыгы» черегилг агрессчи шериг эвилелдеринге Азияны болгаш Африканы чурттарын кириштирерин оралдажып турарлар. Азиянын болгаш Африканын улустарын Уолл-стриттин мангыстарынын чончалары дээш боттарынын амы-тыннын бээринге белең дыннангыр солдаттары болдулар дээр оралдажышкыны болза, эң-не төнгөн уткалыг илердинишкени болур «азияттар азияттарга удур дайылдажыр учурлук» деп америк империалистерин чарлааны калчаалыг формулазында илеретинген.

Ам колониялыг болгаш хамаарылгалыг чурттарнын улустары болза, хыдыкчы дайыннарнын бүгү уржуктарын эң чиди-биле медереп билни турар. Ынчангаш, бо улустарнын боттарынын чазактарындан олар агрессчи шериг эвилелдеринге киришпезин, ол дугуржулгалары үндөйлөшө, империалистерден оларнын чурттарынын девискээрлерин эжелеп, оларнын стратегтик чиг-элин төтчөгөп турар дугуржулгалары олар күш чок болдулары, олар империалистерге шериг баазаларын болгаш солдаттары бербезин негеп турарынын учуру бо-дур. Бо бүгү болза, бүгү делегейин улустарынын тайбың дээш демиселинге эң үнелиг салышкын болур.

Империалистер чежемейнин-даа калчаарлар турза, күчүлелдин болгаш хоп-нүгүлдүн бүгү-ле хемчеглерин-даа чорудуп турза, азия болгаш африк тилтерде улам чайынаан-чаа-биле хып үнүп турар национал хосталгалыг шимчээшкенин чалбыныч олар өжүрүп шыдаастар. Дарлаткан чурттарнын улустары тайбынның болгаш хосталгалын чөлөнгичи—Совет Эвилелинге идегелди-биле көрүп турар. Колониялыг болгаш хамаарылгалыг чурттарнын улустары боттарынын национал-хосталгалыг демиселинин тилээринге чаа энергияны болгаш бүзүрелдик болур чорукту коммунизмни чедишкенин тудуп тургузуп турар совет кижилерин чырык болгаш өөрүшкүлүг амыралында, Кыдаттын Улус Демократиязынын болгаш улус демократиязынын европа чурттарынын канчаар-даа аажок улуг чедишкениннен, тайбың, демократия болгаш социализм лагеринин күштеринин өзүлдезинден тып ап турар.

Ю. БОЧКАРЕВ.

Кореяда болушкуннар

Кореянын Улустун армиязынын Кол командьыларынын дыңнады

ПХЕНЬЯН. Корея Улус-Демократтыг Республикасынын Улустун армиязынын Кол командьыларынын июнь 14-те дыннатканы болза: Эрткен хүнүн дургузунда бүгү фронтуларга артиллерия-биле аткы-

лажышкыннар үргүлчүлөп турган.

Июнь 14-те Улустун армиязынын зениттик кезектери дайзынын 3 самолёттарын дүжүр аткан болгаш 2 самолёттарын үрей аткан.

(СЭТА).

Кореяга тайбыңдылга дугайында чугаалажышкыннар

ПЕКИН. Синьхуа агентлиелинин корреспондентизинин Кэсондан дамчытканы:

Кореяга тайбыңдылга дугайында чугаалажышкыннарда кореякыдат тала июнь 14-те моон адаанда дыннадыгны парлаан:

Июнь 14-те ийи талаларын штаб офицерлеринин ийи бөлүктери хааглыг хуралдарын үргүлчүлөп турган. Ол хуралдар июнь 15-те эртенгинин 11 шакта база болган.

ПЕКИН. Синьхуа агентлиелинин дамчытканы:

5 чурттар—Индия, Чехословакия,

Швеция, Швейцария болгаш Польша болза, Кыдат Улус Республикасынын улустун Төп чазаның даштыкы херектер министрствозунга тускай харыыларын тус-тус берип, туттурган шериглерин дедир чандыраарынын дугайында айтырып талазы-биле дугуржулгада көрдүнгөн, нейтралдыг күрүлелерин тээлээкчилеринден тургустунган дедир чандырылга талазы-биле комиссиянын ажилынга киржинге боттарынын белегин илереткенер.

(СЭТА).

Кореянын тайбың хоорайларыңче америк ужар-чүүлдүң халдаашкыны

ПХЕНЬЯН. Кореянын Төп телеграф агентлиелинин дыннадып турарын эзугаар алырга, май 27-де бомба октаар бөлүк америк самолёттар Вонсаннын чоок кавызында тайбың суурларын бир шак дургузунда бомбалап келген болгаш 250 бомбаларын, оон иштинде хөй саныг өртенгир бомбаларын октаан. Когаралдар бар.

Июнь 2-де америк шүүргедекчи самолёттар Вонсаннын чурттакчыларнын кварталдарын каржызы-биле бомбалап болгаш боолаан. Хоорайга элзэн хөй тайбың чурттакчылар өлдүркен.

Июнь 3-те эртенгинин 3 шактан кезжээкинин 5 шакка чедир америк реактивтик истребительдер, шүүргедекчилер болгаш бомба октаар самолёттар 10—12 бөлүктөр болуп алгаш Вонсанче 17 халдаашкыннары

кылып, хөй саныг бомбаларын октаан.

Ол-ла хүн америк самолёттар Аньбей хоорайны база бомбалап турган.

ПХЕНЬЯН. Июнь 13-че дүне америк ужар-чүүл Пхеньянын болгаш оон чоок кавыларын база каттап бомбалаан. Хоорайже халдаашкыга «ужур чоруу шивээлер» деп бомба октаар 20 хире аар америк самолёттар киришкен. Пхеньянын чурттакчылыг кварталдарын кырынче америк ужудукчулар 500 килограмм болгаш 1000 килограмм деңизлерлик дыкша хөй фугастыг бомбаларын, а ол ышкар хөй тайбың чурттакчыларын ууткаарынга таарыштыр кылган хөй саныг бузунтулуг бомбаларын октааннар.

(СЭТА).

Футбол талазы-биле чурттуң бири чери дээш

Июнь 14-те Москвага төп «Динамо» стадионга футбол талазы-биле чурттуң бири чери дээш ээлчегил маргылдаа «А» ангынын командаларынын аразынга болган. «Спартак» болгаш «Локомотив» деп спорт нитилелдеринин москвачы командалары ойнааннар. Маргылдаалар дүргөн темпиги болгаш 3:3 сан-биле дең болуп доозулган.

ЛЕНИНГРАД. Июнь 14-те С. М. Киров аттыг стадионга футбол талазы-биле чурттуң бири чери дээш маргылдаалар болган. Ленинградтын динамочулары боттарынын москвачы чангыс клубтуларын хүлээп алганнар.

Оюн 3:1 саныг болуп, Москва-нын «Динамо» командаларынын үдүү-биле доозулган.

КИЕВ. Июнь 14-те Н. С. Хрущев аттыг стадионга футбол талазы-биле чурттуң бири чери дээш ээлчегил маргылдаалар «А» ангынын

командаларынын аразынга болган. Ногаан шөлге Киевтин «Динамо» футболчулары болгаш «Крылья Советов» команда (Куйбышевтин) ужурашканнар.

Маргылдаага Куйбышевтин футболчулары 1:0 саныг болуп уядуу алганнар.

ТБИЛИСИ. Июнь 14-те Тбилисиге футбол талазы-биле чурттуң бири чери дээш ээлчегил маргылдаага ол черин «Динамо» командалары биле Москва-нын «Торпедо» нитилелдинин спортсменнеринин аразынга ужуражышкын болган. Ужуражышкын 4:0 саныг болуп, Тбилисинин динамочуларынын тилелгези-биле доозулган.

ХАРЬКОВ. Июнь 14-те Харьковтун футболчулары Вильнустан спартакчылары-биле ужурашканнар.

Ужуражышкында 2:0 саныг харьковчулар тилээ.

(СЭТА).

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

МАГА-БОДУНАРНЫ АРЫГ-ШЕВЕР БОЛДУРУНАР

Улуттар көөр шил-биле бодунуң кежикени көрүп көр.

Чул дээрге, сээң кежик дең дески эвезин, бизирге болгаш катташк болуп турарын көрөс сен. Бичи ханы черлерден дүктөр өзүп үнүп турар. Кежикти кыры кыланайын турар. Кеш болза, үс-чаг-биле чагдынган. Үс-чаг кайын тыттып турарың? Олар кеш иштинде туруп турар чаглыг бичи бестерден тыттып турар. Кеш иштинде өске-даа бестер—дер бестери бар, ол бестер болза, дерини үндүрүп турар. Кижинин холдарында, буттарында болгаш хаваанда дер бестери дык хөй.

Кежиктиң даштыннда кургуяк үргүлчү-ле тыттып турар. Олар болза, дер-биле кежиктиң чаа-биле база доурак-доозун-биле агаар дамчыштыр холжуар болгаш кежикти хирлендирип турар. Ылангыя баш дүгүнүң кежик дык хирленер.

Бистерни долгандыр база бистин мага-бодувустун даштыннда туруп турар микротур болза, хирге белең өзүп көвүдээр.

Бир эвес кижинин мага-боду хирлиг болур болза, ол чорук чүг-ле кежиктиң эвес, харын бүгү организмниң шын ажилын үргөдөп турар.

Мага-бодунарны арыг-шевер болдулар дугайында сагыш салынар! Неделе санында чунар-бажыңга чуунар. Изиг суг болгаш саван болза, кежик чаан экиликтер. Эгт дүрбүүр чүве кежиктиң даштыннда чүүлдерни эки арыглап турар.

Бажынын чуурда белең болзун дээш бажың дүгүн кыскаладыр таарт. Бажынын дүгү узун уруглар болза, ол узун баш дүгүн азы чашты арыг дыргак-биле дыраары чугула.

Чунар-бажыңга чунган соонда арыг ак-хепти кет. Платьенин болгаш пальтонуну шөткө-биле хүн-бүрүде арыглап аштап турарыңны утта.

Холдарынын хир чок, арыг болду. Чемненер мурнунда, азы албаннаар бажыңга барганын соонда холдарынын чуг. Дыргактарынын чолдайттыр кес.

Бир хүнде—эртен болгаш кежээ ийи катаптаан эвээш эвес чууп тур.

Хүн-бүрүде удуурунун мурнунда буттарынын чуг.

Арыг-шевер болгаш силги бо!

Тыва областың санитар чырыдышкын бажыны.

Дарлаткан улустарнын национал хосталга дээш демисели

(Төңүзү. Эгези 3-кү арында).

бараан болурунче шылчип, боттарынын чурттарынын национал эрге-ажыктарын садып турарлар. Оон учурунда тараачын чон национал-хосталгалыг шимчээшкенин улам илдепкейлин-биле деткип, оң база бир шимчедир күжү болуп турар. А ол канчаар-даа аажок улуг учурдузалыг, чүге дээрге, «тараачын чон болза, национал шимчээшкенин кол шерин болур» деп эш Сталин айтып турган. Бир эвес антиимпериалисттик хосталгалыг революцияны тараачын чончуң калбак массалары деткир болза, ол тилелтербес болур деп чүвени Кыдаттын үлөгер-чижээ тодаргай-биле көргүскөн. Вьетнамнын болгаш Малайянын патриоттарынын империалистерге удур чедишкенин чеспектиг удурланышкыны тараачын массаларнын деткимчези чокка болдунмас турар ийи. Чооку болгаш Ортааки Чөөн-чүктүн чурттарында, ылангыя Турцияда тараачын шимчээшкенин көсү күштедишкени ол чурттарнын улустарынын хосталгалыг демиселинге чаа улуг чедишкенин чокчуладып турар.

Ийде, империализмниң тергилдинге удур дарлаткан улустарнын демиселинге чонун эң калбак бөлүктери: ажилчынар, тараачынар, ус дарганнар, интеллигенциянын депшигелгил кезектери, национал буржуазиянын даштыкы капитал-биле кады ажилдажылганы чорутпайн турар кезектери катыжып турар. Бо чорук болза, чурт бүрүзүлде бүгү патриоттуг күштерин националдың чангыс-зай фронтузунга ка-

тыштырарынга таарымчалыг байдалдарын тургузуп турар. Ындыг чижектиг фронтулар Вьетнамда болгаш Малайяда тургустунулаан.

Үште, ам национал хосталгалыг шимчээшкенин болза, империализмге удур демисел ол-бо хевир-биле барык бүгү дарлаткан чурттарда харурда чоруп турары-биле тодаргайлатынып турар, ол чорук империализмниң күжүн сандарадып, оон кажарлаар аргазын бергеделип турар. Чижээлээрге, француз шаажылакчылар Индия-Кыдатта-даа, Сонгу Африканын чурттарында-даа күженишкенин демиселди харурда чорудар ужурга таваржып турар. А англи колонизаторларга болза, Малайяга-даа, Иранга-даа, Египетке-даа, Кенияга-даа четигип шыдажыр чорук херек болуп турар. Британ империянын «алдар хүндүзүнүн» шаандагы шаг-үелерин ышкынаанынга кажыдавышаан, «Обсервер» деп англи солун «Бодунуң колониалдыг херектерин үргүлчүлээринге Англиянын оон ынай курламыры чок болуп турар» деп бо чылдың эгезинде бижзэн.

Дөрте, хосталгалыг шимчээшкениге ажилчы ангынын болгаш коммунисттик база ажилчы партиаларнын нүүрү-биле оон ролу улам өзүп турар. Колоний болгаш хамаарылгалыг чурттарнын улус массалары коммунистерни национал хамаарышпас чорук дээш эң туруштуг, эң диним болгаш эң чайгылыш чок демиселчилер деп көрүп турар, олар чүг-ле шиттирлиг болур чорукту шингээди алган эвес, харын боттарынын улустарынга хосталгаже баар

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинкин кудумчузу, бажың 7 ТЕЛЕФОННАРЫ: Харысалгалыг редакторнун 3—62, харысалгалыг редакторнун орадакчызынын, партияжи амыдырал, культура болгаш амыдырал кидистеринин 3—88; харысалгалыг секретарынын 4—98; пропаганда болгаш агитация, ураң-чүт, көзө ажил-агый, үлөтпүр болгаш транспорт, чагаа кидистеринин 3—68, иштик информация, бухгалтериянык — 8—65